

TBS-PLAATSEN IN PENITENTIAIRE INRICHTINGEN

Managementsamenvatting

MANAGEMENTSAMENVATTING

Aanleiding

De tbs-sector kent sinds jaren een capaciteitstekort. Vanwege dit tekort wacht een aanzienlijk aantal tbs-gestelden nadat hun detentie is afgelopen, op tbs-behandeling. Dit wachten vindt plaats in een penitentiaire inrichting (pi) en deze tbs-gestelden worden passanten genoemd.

Om op korte termijn de passantenproblematiek het hoofd te bieden zijn begin 2006 zes projecten gestart waarin tbs-capaciteit is gerealiseerd in het gevangeniswezen. Tezamen moesten deze projecten zorgen voor een capaciteitsuitbreiding van 146 plekken. De projecten kennen (voorlopig) een looptijd van zeven jaar, van 1 januari 2006 tot 1 januari 2013.

In opdracht van het ministerie van Justitie heeft RegioPlan voor het WODC onderzocht in hoeverre de penitentiaire inrichtingen geschikt te maken zijn voor de verpleging/behandeling van verschillende doelgroepen tbs-gestelden. Daarnaast is onderzocht in hoeverre de tbs-verpleging/behandeling daadwerkelijk is te verwezenlijken in de daarvoor aangepaste penitentiaire inrichtingen. Ook moest de vraag worden beantwoord in hoeverre de capaciteitsuitbreiding in de pi de passantenproblematiek heeft opgelost. RegioPlan heeft de volgende vormen van dataverzameling ingezet.

1. inventarisatiefase;
2. audit van de projecten en bijbehorende tbs-klinieken;
3. registratiegegevens verzamelen en analyseren;
4. verdiepende interviews over de projecten en de bijbehorende tbs-klinieken.

Korte beschrijving van de zes projecten

De uitbreiding van tbs-capaciteit heeft in de volgende zes projecten plaats gehad:

Project Wolvenplein

Het project Wolvenplein is een samenwerking tussen de dr. Henri van der Hoevenkliniek en de PI Utrecht (gemeente Utrecht). De tbs-afdeling bevindt zich op het terrein van de pi. Dit project biedt plaats aan twaalf psychotische patiënten. Op de peildatum in het onderzoek was de capaciteit volledig benut met de beoogde doelgroep. De tbs-afdeling in PI Utrecht doet dienst als opnameafdeling.

Project Overmaze

Het project Overmaze is een samenwerking tussen FPC De Rooyse Wissel en PI Limburg-Zuid (gemeente Maastricht). Ook voor deze tbs-afdeling geldt dat ze zich bevindt op het terrein van de PI. De bedoeling van het project was om twintig plaatsen te realiseren vanaf 1 januari 2006 en dat daar vanaf 1 januari

2007 24 plaatsen aan zouden worden toegevoegd. In de praktijk is dit gerealiseerd. Het betreft plekken voor persoonlijkheidsgestoorden. Deels gaat het om een opnameafdeling en deels betreft het longstay-plekken.

Project Grave

Project Grave is een samenwerking tussen de FPC De Rooyse Wissel en de PI Noord-Brabant Noord (gemeente Grave). In dit project zijn twintig tbs-plaatsen voor persoonlijkheidsgestoorden gerealiseerd. Tien plekken gelden als opnameafdeling. De overige tien plekken zijn voor de doelgroep ongemotiveerde tbs-gestelden.

Project Grittenborgh

Dit project is een samenwerking van de FPC Veldzicht met de PI Noord (gemeente Hoogeveen). In de Grittenborch zijn, zoals beoogd, twintig tbs-plaatsen gerealiseerd: tien plaatsen zijn voor ongemotiveerde tbs-gestelden en tien plaatsen zijn voor tbs-gestelde ongewenste vreemdelingen. De tbs-afdeling bevindt zich in de pi.

Project Vught

Project Vught is een samenwerking tussen de Pompestichting en de PI Vught (gemeente Vught). De beoogde capaciteit van project Vught bedroeg 36 tbs-plaatsen voor zowel een afdeling longstay als een behandelafdeling voor tbs-gestelden met een hoge pcl-r-score. Gedurende de looptijd van het project is de capaciteit uitgebreid. Deze bedraagt nu 48 longstay-plaatsen en 24 behandel/opnameplaatsen. De tbs-afdelingen bevinden zich op het terrein van PI Vught maar hebben hun eigen paviljoens.

Project Corridor

De Corridor is een samenwerking tussen de Pompestichting en de PI Noord-Brabant Noord (gemeente Landerd). De capaciteit bedraagt veertig tbs-plaatsen en de gekozen doelgroep is longstay. De Corridor staat los van de pi en er verblijven geen gedetineerden op het terrein. Van uitbreiding binnen het gevangeniswezen is eigenlijk vanaf het begin af aan geen sprake geweest. Op termijn zal de Corridor officieel overgaan naar de Pompestichting.

Geschiktheid pi voor tbs-verpleging/-behandeling

RegioPlan concludeert dat de pi-omgeving geschikt gemaakt kan worden voor een deel van het tbs-verpleeg/behandeltraject. Het einddoel van tbs-verpleging/behandeling is het terugdringen van het recidiverisico. In het bereiken van dit einddoel zijn twee fasen te onderscheiden, namelijk: een stabilisatie/motivatiefase en een resocialisatiefase. Onder de eerste fase verstaan we aanpassing van gedrag aan de nieuwe omgeving, het vestigen van een stabiel dag- en nachtritme, deelname aan het geboden dagprogramma, het voorkomen van groepsverstoring gedrag, het bevorderen van probleembesef en deelname aan diagnostische procedures en het op indicatie innemen van voorgeschreven medicatie. Na deze eerste fase kan de focus worden verlegd naar de resocialisatiefase. In deze fase worden de interne

vrijheden opgerekt en worden er verlofmogelijkheden ingezet. Ook zijn er in deze fase meer vrijheden voor de tbs-gestelden met betrekking tot het volgen en verrichten van activiteiten en werkzaamheden op het beveiligde terrein. Voor de stabilisatie/motivatiefase biedt een pi een geschikte behandelomgeving omdat het in deze fase gaat om het bieden van structuur, het begrenzen van de tbs-gestelden en het functioneren binnen een groep. In deze fase wordt voordeel behaald met de beperkingen in bewegingsvrijheid en de hogere mate van beveiliging van de pi. Voor het behandeldoel resocialisatie concludeert RegioPlan dat de pi geen geschikte omgeving biedt. Er kan namelijk in een pi-setting onvoldoende worden geoefend met stappen in het verlot en daarbij behorende verantwoordelijkheden. Dit is vanwege de beperkte bewegingsvrijheid in de pi en het lagere voorzieningenaanbod. Uit de conclusie dat een pi-omgeving niet geschikt te maken is voor het gehele verpleeg/behandeltraject, vloeit de voorwaarde van doorstroom voort. Zodra resocialisatie in beeld komt als behandeldoel, moet doorstroom naar een kliniek plaats kunnen vinden.

Geschiktheid doelgroepen

Naast de conclusie dat de pi-omgeving niet geschikt is voor het gehele tbs-verpleeg/behandeltraject, concludeert RegioPlan ook dat de pi-omgeving niet voor elke doelgroep van tbs-gestelden geschikt is. Alleen doelgroepen zoals ongemotiveerde tbs-patiënten, opnamepatiënten (zowel psychotische patiënten als patiënten met een persoonlijkheidsstoornis), tbs-gestelden met verslavingsproblematiek, tbs-gestelden met een hoge pcl-r-score, ongewenste vreemdelingen in tbs en longstay-patiënten die een hoge mate van beveiliging behoeven, zijn geschikt om op een tbs-afdeling in een pi te plaatsen. Dit mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

Daadwerkelijke verwezenlijking van tbs-capaciteit

Daarnaast gaat het onderzoeksrapport in op de procesmatige kant van het realiseren van tbs in pi's. Samenvattend kunnen we stellen dat de kwaliteit van de tbs-plekken in de pi's voldoet aan de formele eisen die worden gesteld. De tbs-plaatsen in de pi zijn echter niet of slechts ten dele vergelijkbaar met tbs-plekken in de moederklinieken. Deels gaat het hier om tijdelijke zaken als de opstart van het verpleeg/behandelaanbod, het personeel extra bijscholen en de realisatie van nieuwbouw. Er zijn echter ook structurele aspecten die van invloed zijn op de kwaliteit van de tbs-plekken. Het gaat hier om de beperking in de bewegingsvrijheid en het kleinere aanbod van werkzaamheden en activiteiten door schaalgrootte en door gebouwelijkheid.

Als we kijken naar de mate waarin de zes projecten de passantproblematiek oplossen, moeten we concluderen dat de uitbreiding – met de zes projecten – de problemen aan de poort tijdelijk heeft opgelost. Binnen de tbs-sector blijven echter problemen als groeiende instroom en een stagnerende uitstroom hardnekkig en de werkelijke kern van het probleem. Een deel van de projecten zorgt momenteel al voor een structurele uitbreiding van de tbs-capaciteit, maar extra structurele uitbreiding blijft eveneens noodzakelijk.

REGIOPLAN BELEIDSONDERZOEK

Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam

T 020 531 531 5

F 020 626 519 9

E regioplan@regioplan.nl

I www.regioplan.nl

Regioplan Beleidsonderzoek maakt deel uit van Ernst & Young